

EVOLUȚIA IDEII DE INDEPENDENȚĂ LA ROMÂNII DOBROGENI ÎNTRE REVOLUȚIA CONDUSĂ DE TUDOR VLADIMIRESCU ȘI RĂZBOIUL PENTRU NEATÎRNAREA NEAMULUI (1821—1877)

de RADU ȘTEFAN CIOBANU

Senatul României întrunit în plen la 26 noiembrie 1877 pentru alcătuirea răspunsului la mesajul tronului, a inserat în protocolul său, pe temeiul unui ansamblu de „dovezi”, afirmația expresă că „sînt în Dobrogea subscrieri pentru independență și alipirea la România”¹. Constatarea celui mai înalt for legislativ al țării, făcută într-un moment decisiv pentru istoria poporului nostru — desfășurarea războiului pentru cucerirea independenței de stat (1877—1878) —, a avut caracterul unei concluzii, rezultată din analiza evoluției multisecolare a românilor dobrogeni² și totodată de precizare a stării de spirit a majorității locuitorilor creștini aflați între Dunăre și Marea Neagră³, a modului în care-și priveau viitorul.

Discutarea existenței la români dobrogeni a ideii necesității luptei pentru independență de sub dominația Sublimei Porți și de unire cu România, după știința noastră, nu a constituit obiectul unui studiu special: apariții ei ca dominantă în conștiința socială a fost atinsă tangențial, fie în lucrări⁴, fie în culegeri de documente⁵ cu alte teme principale. În stadiul actual al cercetărilor, cînd s-a depășit mult obstacolul născut din lipsa ori distrugerea documentelor dobrogene, semnalată în raportul său de Ștefan Fălcoianu⁶, sau cu alte ocazii⁷, alături de dovedirea peremptorie că populația românească era cea mai veche⁸, cea mai numeroasă⁹,

¹ Dobrogea : *Regim juridic*, în „Dobrogea românească”, lucrare îngrijită de Eisa și G. Dimitriu-Serea, Edit. „Acțiunea Românească”, București, f. a., p. 54.

² Pentru evoluția stării de spirit a românilor dobrogeni în tot cursul evului mediu și în epoca modernă, a se vedea N. Ciachir, R. St. Ciobanu, *Revenirea Dobrogei la aria de viață a statului român, consecința permanenței populației românești pe pămîntul dobrogean (1878)*, în *Din lupta poporului român pentru independență*, p. 157—169.

³ Se demonstrează că populația românească a fost elementul cel mai etnic din Dobrogea prin studiile lui C. Brătescu, *Populația Dobrogei*, în *Dobrogea 50 de ani de viață românească*, București, 1928, p. 201—258 ; C. C. Giurescu, *Știri despre românii din Dobrogea în hărțile medievale și moderne*, Constanța, 1962, passim ; Gh. Dumitrașcu, *Dezvoltarea economică a Dobrogei pînă la 1878 și problema apariției proletariatului*, în „Revista de istorie”, 6, 1978, p. 1009—1023 ; N. Ciachir, R. Șt. Ciobanu, op. cit. ; concludent este recensămîntul efectuat în 1878 de generalul rus Beloțercovici, în Arhiva M.A.E., voi. 101, dos. 71, D-4, anul 1878, f. 143.

⁴ I. Bitoleanu, Gh. Dumitrașcu, *Românii din Dobrogea și manifestări ale conștiinței lor naționale la începutul epocii moderne*, în „Revista de istorie”, 6, 1976 ; p. 865—886 ; A. Rădulescu, I. Bitoleanu, *Dobrogea*, Edit. Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 166 și urm.

⁵ *Documente privind istoria Dobrogei 1830—1878*, volum întocmit de T. Ma-teescu, Direcția generală a Arhivelor Statului, București, 1975, passim.

⁶ Cf. Biblioteca Academiei R.S.R., Manuscrise, Arhivele D. A. Sturdza, XVI/Varia, document 150, f. 35.

⁷ Cf. Gh. Dumitrașcu, op. cit., p. 1009, 1010.

⁸ Cf. A. Rădulescu, I. Bitoleanu, op. cit., p. 150 și urm.

⁹ A se vedea nota 3.

cea mai bogată¹⁰, cu cele mai vechi tradiții culturale¹¹ în Dobrogea, se impune și o investigație în domeniul istoriei ideilor, fundamentală, pentru care românii dobrogeni urmăreau atent evoluția „problemei orientale“, încercând să determine precis rolul și ponderea ținutului în cadrul contactelor ruso-turce și al navigației dunărene.

Realizând că pentru zorii epocii moderne, între două momente majore ale trecutului românilor — revoluția condusă de Tudor Vladimirescu și războiul de neatîrnare a neamului — documentele sînt mai numeroase și concludente, le-am urmărit pentru întărirea, o dată în plus, a afirmației că unirea Dobrogei cu România a fost un proces logic, firesc, obiectiv.

În timpul revoluției conduse de Tudor Vladimirescu autoritățile otomane au întărit paza în lungul hotarului dunărean, deoarece păstorii români dobrogeni treceau în Țara Românească, în ciuda sfatului de a rămîne pe loc, altfel fiind amenințați de primejdia de a fi luate bunurile de „neînfrinții rebeli“¹². Eforturile autorităților otomane au fost inutile. În anul următor, 1822, aianul din Hirsova, Mehmet, a cerut insistent să-i fie restituite „raialele“, care, în înțelegere cu cei de „dincolo de Dunăre, au trecut în Țara Românească“¹³. Autoritățile românești, în 1835—1836, au confirmat cele semnate de slujbașul otoman, arătînd că numeroși tineri țărani români, în special din satul Dăeni, se aflau în Muntenia, în lungul Dunării, din timpul „răzmeriței lui Tudor“¹⁴.

Sentimentul care i-a animat pe românii dobrogeni ce au trecut în Țara Românească între 1821 și 1848 a fost exprimat, poate în modul cel mai clar, de un grup de 63 de familii de țărani care au trecut Dunărea în timpul războiului ruso-turc dintre anii 1828—1829. Acestea au cerut Vorniciei Din lăuntru al Țării Românești să le permită să vină în „țara lor“, pentru care „voiau să lupte“, căci acolo erau „liberi“¹⁵. Cuvintele lor, fiind ale unui grup masiv, exprimă probabil ideile și sentimentele majorității românilor dobrogeni ce doreau să fie independenți și să se unească cu Țara Românească, luptînd pentru îndeplinirea acestui ideal chiar pînă la pierderea vieții.

În stadiul actual al cunoștințelor nu putem face aprecieri cantitative absolute asupra românilor ce treceau de pe un mal pe altul al Dunării și întrețineau permanent vie idea independenței și unirii Dobrogei cu România. Ne limităm numai la două exemple ce vădesc explicit că fluxul populației românești ce pendula în jurul marelui fluviu era neîntrerupt și masiv. În anul 1831, prin punctul de vamă Brăila au trecut spre răsărit 105 turme ardelenesti însoțite de 968 păstori, iar viitorul mareșal von Moltke, aflat în 1836 într-o călătorie în Dobrogea, a fost uimit de marea număr al păstorilor români ce traversau fluviul în ambele sensuri¹⁶. Dacă se ține seama de remarcă lui Nicolae Iorga că păstoritul transhumant a constituit o trăsătură permanentă și caracteristică a istoriei poporului nostru¹⁷, atunci se poate socoti că în Dobrogea, unde păstorii cutreierau întreaga regiune, ideea de independență și unire cu țările române era dominantă pentru starea de spirit din prima jumătate a sec. al XIX-lea.

Dorința de independență și unitate a românilor dobrogeni a izbucnit la suprafață — vie, puternică, manifestă — în timpul revoluției din 1848—1849. Din Dobrogea au plecat membrii familiilor Popeea, Găitan, Verzea, Secoșeanu etc., ce au arătat deschis că vor să-și capete libertatea pentru ei și „frații lor“ din Transilvania, luptînd în armata lui Avram Iancu în care s-au înrolat¹⁸.

¹⁰ Cf. M. D. Ionescu, *Dobrogea*, București, 1904, passim.

¹¹ Cf. Apostol D. Culea, *Cît trebuie să știe oricine despre Dobrogea*, București, 1928, passim.

¹² Cf. D. Șandru, *Mocanii din Dobrogea* în „Graiul românesc“, I, 1927, nr. 2, p. 35.

¹³ Cf. M. Guboglu, *Catalogul documentelor turcești*, vol. I, București, 1860, doc. nr. 1412, p. 278 și doc. nr. 1481, p. 295.

¹⁴ *Documente privind istoria Dobrogei*, p. 61—64.

¹⁵ *Ibidem*, p. 55.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Cf. N. Iorga, *Sate și oameni din Dobrogea românească la 1859*, în „Analele Dobrogei“, III (1922), nr. 1, p. 32.

¹⁸ *Documente privind istoria Dobrogei*, p. 90 și 151.

În același an, 1848, Al. I. Cuza, când a evadat de la Brăila, s-a îndreptat către Măcin. A ales această localitate deoarece, probabil, știa că acolo, ca și la Hirșova și Silistra¹⁹, revoluționarii din Țara Românească își țineau întrunirile, fiind bine primiți.

Solidaritatea românilor dobrogeni cu revoluționarii anului 1848—1849 din țările române este vădită și de alte mărturii. În anul 1850, când Ion Ionescu de la Brad, însoțit de inginerul hotarnic Grigore Iovanu, a vizitat 388 sate dobrogene în vederea alcătuirii unui raport amănunțit cerut de marele vizir Reșid-Pașa, a remarcat cu ușurință că evenimentele revoluției din Țara Românească erau bine cunoscute de sătenii români, iar la Niculițel a văzut exemplare originale din Proclamația de la Izlaz²⁰.

Țăranii români nord-dobrogeni, care luptaseră în armata revoluționară transilvăneană, i-au oferit cele mai sigure știri despre Avram Iancu, a cărui soartă și boală îl provoca mihnirea, ca și încetarea apariției gazetei lui George Bariț²¹. Ion Ionescu de la Brad a notat, plăcut impresionat, că, împotriva voinței autorităților otomane, românii dobrogeni păstrau, din anii revoluției, arme noi pentru a le folosi, la nevoie, în lupta pentru independență²².

Românii dobrogeni nu s-au lăsat impresionați de prigoana dezlănțuită de autoritățile turcești împotriva revoluționarilor, or a celor ce aderaseră la țelurile lor, propagând ideea de libertate. Bogații păstori români din Dobrogea septentrională, începând din anul 1350, în mai multe rânduri, au dat mari sume de bani pentru „cauză“²³. Din contextul actelor rezultă că termenul reprezenta în conștiința românilor dobrogeni luptă pentru libertate de sub stăpînirea Sublimei Porți și unire cu România.

Starea de spirit a românilor dobrogeni, cunoscută de D. Bolintineanu, I. Ionescu de la Brad și, alături de ei, de alți revoluționari din 1848—1849 a fost arătată lui Nicolae Bălcescu, spunându-i-se că sînt suficiente „elemente reale“²⁴ ce-i vor permite să creeze acolo, lângă Principatele Dunărene, o bază pentru propaganda revoluționară²⁵. Atunci Nicolae Bălcescu și-a exprimat dorința de a veni în Dobrogea și a-și petrece acolo ultimii ani ai exilului și ai vieții²⁶, dar intenția nu i s-a împlinit, fiind oprită de boală și de moartea prematură.

Românii dobrogeni, prin faptele lor, au vădit că și după acest moment și-au menținut și întărit ideile ce-i îndemneau să lupte pentru independență și unire cu România. În timpul noului moment de criză al „problemei orientale“, cunoscut sub numele de războiul Crimeii (1853—1856), românii dobrogeni permanent au oferit comandamentului armatei ruse din țările române informații cu caracter militar asupra situației oștirilor otomane²⁷. Datele furnizate de populația română dobrogeană arată numai ura împotriva Sublimei Porți, dorința de a se elibera de sub stăpînirea ei, căci, evident, nu se putea spera într-o victorie a Rusiei. Deoarece toți românii dobrogeni au contribuit la stringerea și transmiterea informațiilor necesare armatei țariste se poate conchide că în acel moment a existat o stare de spirit generală propice luptei pentru independență și unire.

Starea de spirit a românilor dobrogeni a căpătat noi valențe prin lărgirea contactului direct cu Principatele Dunărene. Prin tratatul de pace de la Paris (februarie—martie 1856), care a pus cap „războiului Crimeii“, Rusia a retrocedat Moldovei județele Cahul, Bolgrad și Ismail, creînd posibilitatea unui contact mai

¹⁹ *Ibidem*: mai poate fi adăugată localitatea Rasova.

²⁰ Em. Ștefănescu, *Ion Ionescu de la Brad*, în „Tomis“, nr. 6, 1966; A. Vasiliu, *Ion Ionescu de la Brad*, Edit. Agrosilvică, București, 1967, p. 57—66.

²¹ Scrisoare de la Kuciuk Seimen, 20 aprilie 1850, în V. Slăvescu, *Corespondența dintre Ion Ionescu de la Brad și Ion Ghica, 1846—1874*, Edit. Academiei Române, București, 1943, p. 64.

²² *Ibidem*, p. 74.

²³ Cf. Ștefan Mețes, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII—XX*, Edit. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 196.

²⁴ I. Bitoleanu, Gh. Dumitrașcu, *Dobrogea în corespondența lui Nicolae Bălcescu din 1850, în Studii și cercetări dobrogene*, Constanța, 1971, p. 169—174; Paul Gogeanu, *Dunărea în relațiile internaționale*, București, Edit. politică, 1970, p. 25—44.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Documente privind istoria Dobrogei*, p. 179 și 181.

larg, în tot lungul Dunării dobrogene, între românii de pe ambele maluri ale fluviului. Din perioada războiului Crimeii și a încheierii tratatului de pace de la Paris, documentele au consemnat că în conștiința colectivă a românilor dobrogeni era puternic sădită ideea că trebuie dusă lupta pentru independență și unire cu Principatele Dunărene. Lupta pentru unirea acestora prin dubla alegere a lui Al I. Cuza (5—24 ianuarie 1859) a fost sprijinită de români atît prin fonduri bănești, cît și prin propagandă vie, evidentă în folosirea denumirii, înainte de unire, a termenului de „România”²⁸ sau a noțiunii generale de „țara noastră”²⁹.

Aceleași sentimente le-a surprins și le-a reliefat într-un raport din anul 1867 agentul diplomatic al României la Tulcea și la Sulina, C. Stoianovici. El, cunoscîndu-i bine pe români, a scris despre ei că „sînt frați patrioți bine credincioși ai patriei noastre (România — n.n.), cu care speră a se uni pe viitor”³⁰.

Constatarea agentului diplomatic român este confirmată și de actele ce atestă dezvoltarea școlii românești în Dobrogea. Deși sultanul, în cadrul ansamblului de reforme cunoscute sub numele de „tanzimat”, a impus în anul 1847 învățămîntul primar, general, gratuit și obligatoriu³¹, românii dobrogeni nu s-au supus și și-au format propriile lor școli profesionale³². În însemnările lui, Ion Ionescu de la Brad a notat că „pretutindeni românii din Dobrogea simt nevoia de dascăli pentru a da învățătură de carte fiilor lor. În citeva sate ei au și găsit dascăli pe care-i țîn pe cheltuiala lor. Este cutare sat care nu s-a lăsat pînă n-a «furat» un dascăl din Țara Românească, pe care-l țîn românii în sinul lor, mai bine de cum n-ar fi în sinul lui Abraam”³³. Concludentă pentru învățămîntul dobrogean a fost activitatea învățătorului Costache Petrescu, născut și crescut în Silistra, unde a predat cea mai mare parte a vieții lui³⁴. Conștient de ponderea misiunii școlii pentru ridicarea și întreținerea spiritualității românești, el a arătat la 3 aprilie 1871 că „școala... era singurul liman de scăpare al națiunii noastre de dincolo de bătrînul Danubiu”³⁵. Cuvintele lui au explicat clar de ce românii vedeau în școli centre de unire și de menținere a legăturii constante cu țările române, de formare și educare a spiritului de independență a dobrogenilor. Ca urmare a cunoașterii stării de spirit a românilor dobrogeni, a concepțiilor despre școală, au venit în Dobrogea cărturari ca fostul revoluționar din 1848, Nifon Bălășescu³⁶. În deceniul al VI-lea al sec. al XIX-lea, cu știința guvernului român și din îndemnul mutesarifului Ibrahim-bei din Tulcea, el a cercetat 72 sate din nordul Dobrogei în vederea înființării de școli primare³⁷. La puțin timp după ce s-au terminat investigațiile lui N. Bălășescu, au fost deschise 21 școli românești în cazalele Măcin (12), Hirșova (6), Tulcea (3)³⁸. Acestea au funcționat alături de renumitele și vechile centre școlare românești de la Turtucaia³⁹, Silistra⁴⁰, contribuind la formarea copiilor români.

Învățătorul Costache Petrescu din Silistra a reușit să creeze în anul 1866 o „Eforie”, iar în anul 1870 „Societatea românească pentru cultură și limbă”⁴¹. Dintre cele două societăți, al căror nucleu l-a constituit indiscutabil școala și corpul didac-

²⁸ Arh. St. Buc., fond Ministerul de Război, Departamentul ostășesc, dosar 359/1852, f. 399.

²⁹ *Documente privind istoria Dobrogei*, p. 177.

³⁰ *Ibidem*, p. 269.

³¹ Cf. M. D. Ionescu, *op. cit.*, p. 47.

³² Cf. I. Georgescu, *Învățămîntul public în Dobrogea*, în „Dobrogea...”, ed. cit., p. 641—651; Ap. D. Culea, *op. cit.*, p. 119.

³³ Cf. Ion Ionescu de la Brad, *Românii din Dobrogea*, în „România literară”, Iași, 1855 (nr. 2).

³⁴ Cf. I. N. Roman, *Pagini din istoria culturii românești în Dobrogea înainte de 1877*, Constanța, 1920, p. 33—38.

³⁵ Cf. „Discurs omagial în orașul Știrbei” (actualmente Călărași), 3 aprilie 1877, inedit, în Arhiva I. N. Roman, București.

³⁶ Nifon Bălășescu, în „Cărțile săteanului român”, III (1870), nr. 6, p. 30, 128.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ Cf. I. N. Roman, *op. cit.*, p. 7; „Cărțile săteanului român”, III (1878) nr. 2, p. 31.

³⁹ Cf. Ap. D. Culea, *op. cit.*, p. 117—119; idem *Școala românească din Turtucaia*, în „Turtucaia”, ziar în unic număr, festiv, 13 noiembrie 1928.

⁴⁰ *Ibidem*: I. N. Roman *op. cit.*, p. 11; I. Georgescu, *op. cit.*, p. 650 și urm.

⁴¹ I. N. Roman, *op. cit.*, p. 26.

tic, prin scop și activitate a doua a avut un rol mult mai însemnat. Din statutele ei rezultă că țelul urmărit în momentul înființării a fost acela de a „răspindi între toți românii învățarea limbii românești și de a contribui la educația națională”⁴². Prin „Societatea românească pentru cultură și limbă” românii din Dobrogea au reușit să stabilească legături permanente cu Societatea ASTRA din Sibiu⁴³, au făcut cunoscută lupta pentru unitate și independență a transilvănenilor în Dobrogea și au contribuit astfel la întărirea acestor sentimente la românii dobrogeni.

Tot în anul 1870, anul înființării „Societății românești” din Silistra, direcția școlii din localitate a cerut ca trei tineri să fie susținuți pentru a-și putea urma studiile la București⁴⁴. Cererea, motivată prin dorința locuitorilor din Silistra de a avea „români studiați”⁴⁵, a fost aprobată de Aaron Florian, profesorul care educase generația de tineri ce înfăptuiseră revoluția din 1848 în Țara Românească.

Imediat după aprobarea cererii au urmat altele, individuale, adresate direcției liceului Matei Basarab din București, care, asemenea primei cereri, au fost satisfăcute⁴⁶. Deși înainte de unirea cu România în Dobrogea nu a existat un sistem unic de învățământ românesc — prin aducerea deliberată de învățători și profesori români, de manuale românești tipărite la Sibiu, Brăila, Galați, București etc.⁴⁷, aceia care au inițiat și dezvoltat această acțiune au contribuit la crearea unei rețele școlare și la propagarea și întărirea ideii de independență. Aceste sentimente au fost întreținute în sec. al XIX-lea și de clericii români⁴⁸, care în numeroase cazuri îndeplineau și funcția de învățători, cazul cel mai cunoscut fiind al lui D. Chirescu⁴⁹.

Autoritățile otomane și-au dat seama de simțămintele reale ale românilor dobrogeni și ca urmare în momentul în care a început să se desfășoare o nouă etapă a mereu nerezolvatei crize orientale, ce a atins apogeul între 1875—1878⁵⁰, au căutat să-i lovească.

Atunci, la românii dobrogeni, prin reliefaarea ca o trăsătură a conștiinței colective, sentimentul că a sosit momentul decisiv al luptei pentru independență, tensiunea dintre autoritățile otomane și români în Dobrogea a sporit după ce s-a acordat permisiunea bandelor de turci, tătari, cerchezi etc. de religie mahomedană, să jefuiască nestingherit averile creștinilor⁵¹. În timpul atacurilor prădalnice au fost asasinați, între creștini, și români nevinovați⁵². Înainte de declanșarea războiului ruso-româno-turc, la 10 mai 1876, C. Stoianovici a raportat din Tulcea ministrului de externe al României, M. Kogălniceanu, că autoritățile otomane au înarmat toți musulmanii deoarece se tem de izbucnirea unei răscoale a populației creștine⁵³. Dacă s-ar fi răsculat populația creștină din Dobrogea, desigur că lupta i-ar fi fost justificată, căci ar fi reprezentat apărarea vieții și avuției amenințate de bandele prădalnice ale musulmanilor, luptînd totodată pentru independență. Era firesc ca autoritățile să fie îngrijate. Fuseseră înștiințate că populația română din Isaccea și Măcin pregătea în vara anului 1876 pulbere și muniții⁵⁴. În aceeași vreme au aflat că românii posedau circa 5 000 arme moderne cu care voiau să înarmeze un detașă-

⁴² *Ibidem.*

⁴³ *Ibidem.*

⁴⁴ *Documente privind istoria Dobrogei*, p. 266—267.

⁴⁵ *Ibidem.*

⁴⁶ I. N. Roman, *op. cit.*, p. 31.

⁴⁷ *Ibidem.*

⁴⁸ Cf. C. Ilinoiu, *Culte în Dobrogea*, în „Analele Dobrogei” (IX, 1928), nr. 1, p. 597—601 ; Roman Sorescu, *Mănăstirile dobrogene*, București, 1914, p. 20.

⁴⁹ Cf. „Caiet de însemnări” în Arh. I. N. Roman, București ; alt caiet de însemnări se găsește la Muzeul de istorie națională și arheologie, Constanța, Secția istorie medie, modernă și contemporană, inv. nr. 50 ; D. Nițescu, *Dobrogea în ajunul anexării*, în „Dunărea de Jos”, Galați, nr. 12, aug. 1909, p. 13 ; I. N. Roman, *op. cit.*, p. 24.

⁵⁰ Cf. N. Ciachir, *Războiul pentru independență României în contextul european*, Edit. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 122—143.

⁵¹ Idem, *Contribuții la istoria Dobrogei (aprilie 1877—noiembrie 1878)*, p. 166.

⁵² *Ibidem.*

⁵³ *Documente privind istoria Dobrogei*, p. 177.

⁵⁴ Cf. N. Ciachir, *op. cit.*, p. 167.

ment de luptă antiotoman⁵⁵. Probabil că, cel puțin, o parte din aceste arme fuseseră aduse în Dobrogea imediat după 1848, când le văzuse Ion Ionescu de la Brad, care le semnăse camarazilor săi de luptă și de idei.

După începerea războiului ruso-româno-turc (12 aprilie 1877) guvernul otoman a încercat să evacueze din Dobrogea către depozitele din Șumla alimente, în special cereale, pentru a nu cădea în mâna dușmanului⁵⁶. Ordinul sultanului nu a putut fi exercitat. Otomanii au întâmpinat rezistența românilor dobrogeni, care și-au transportat proviziile și vitele în România, unde au fost vindute sau puse la dispoziția armatei române⁵⁷. În sfârșit, în perioada premergătoare războiului și după începerea lui, ca și în timpul războiului Crimeii, românii au furnizat și o serie de date militare despre trupele otomane, atât comandamentului armatei române, cât și al celei ruse⁵⁸, ajutând la cucerirea mai grabnică a independenței. În timpul războiului pentru independență, acțiunile românilor dobrogeni în vederea susținerii luptei antiotomane au fost mai ample, mai decise și mai însemnate ca în orice alt moment al sec. al XIX-lea.

Ultima constatare permite să se afirme că dacă ideea de obținere a independenței Dobrogei și dorința de unire a ei cu România au fost constante dominante ale conștiinței colective a populației românești, ele nu au avut o evoluție unilineară. În perioada cuprinsă între revoluția condusă de Tudor Vladimirescu (1821) și începutul războiului pentru neatîrnarea neamului (1877) lupta pentru eliberarea Dobrogei și unire cu România a avut momente de manifestare deosebit de puternică, determinate de evenimentele cruciale apărute atunci în istoria românilor.

Populația română dobrogeană, incontestabil fiind cea mai numeroasă în mozaicul etnic al creștinilor ce locuiau alături de mahomedani pe pământul dintre Dunăre și Marea Neagră, a imprimat prin starea ei de spirit direcția de dezvoltare a conștiinței sociale a tuturor celor asupriți. Acțiunile ei, dintre care le-am amintit pe cele esențiale, făcînd-o să fie cea mai activă în luptă pentru independență, i-au accentuat rolul dominant în acest ținut românesc, rol existent deja prin număr. Dovezile documentare evidente infirmă aserțiunile lui V. Tonev⁵⁹ și ale lui P. Pavlov⁶⁰, care au încercat să susțină că elementul etnic dominant și determinant în Dobrogea ar fi fost cel bulgăresc.

Urmărirea stării de spirit, a sentimentelor și a ideilor românilor din Dobrogea demonstrează, o dată în plus, că „jugul asupririi străine poate frîna sau întîrzia pentru un timp evoluția unui popor, dar nu poate opri realizarea aspirațiilor sale legitime — cea a libertății și unității, asigurarea progresului social, — dacă el este hotărît să lupte pînă la cap cu fermitate și eroism“⁶¹.

L'EVOLUTION DE L'IDEE D'INDEPENDANCE CHEZ LES ROUMAINS DE DOBROUDGEA ENTRE LA REVOLUTION DIRIGEE PAR TUDOR VLADIMIRESCU ET LA GUERRE POUR L'INDEPENDANCE DU PEUPLE (1821—1877)

R é s u m é

En considérant qu'à présent il-y-a un nombre suffisant de documents pour un ouvrage dans le domaine de l'histoire des idées dans cette communication on

⁵⁵ Ibidem, p. 170.

⁵⁶ Ibidem, p. 167.

⁵⁷ Ibidem.

⁵⁸ Ibidem.

⁵⁹ Cf. V. Tonev, *Dobrudža prez vǎzraǎdaneto*, Varna, 1973, passim (în special p. 17, 19, 312).

⁶⁰ Cf. P. Pavlov, *Kǎm vǐprosa za coraboplavatelni proiavi na Bǎlgarii prez turskoto robstvo* (1330—1878 g.), în „Izvestia na narodnaia muzei Varna“, tom. IV, (XIX), Varna, 1968, p. 57—73.

⁶¹ *Programul Partidului Comunist de fǎurire a societǎții socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, Edit. politică, București, 1975, p. 30.

a poursuivi la manière dans laquelle les Roumains de Dobroudja ont conçu la lutte pour l'indépendance et l'union avec la Roumanie. On s'est arrêté sur l'époque comprise entre 1821 et 1877 parce qu'entre les deux moments extrêmes est comprise l'aube de l'histoire moderne roumaine, significative pour la formation d'une nouvelle conscience collective. L'ensemble des documents qui prouvent que la population roumaine de Dobroudja était la plus nombreuse composante ethnique de ces parages, indique en même temps que, pour la pensée de celle-ci, dominante était l'idée d'obtenir l'indépendance de sous la domination de la sublime Porte et de s'unir avec la Roumanie. L'évolution de cette idée n'a pas été unilinéaire. Dans les moments de manifestation plus intense de l'histoire des Roumains, la lutte des Roumains de Dobroudja pour leur libération et union avec la Roumanie a paru d'une manière encore plus prégnante. Cette lutte s'est intégrée ainsi organiquement dans l'évolution naturelle de la lutte du peuple entier, en prouvant que les Roumains de Dobroudja, tant en supportant la domination étrangère, désiraient contribuer effectivement au processus de création de la civilisation roumaine.